

La participació electoral al Penedès, un cas d'estudi local

David Fernàndez Guerrero

Ariadna Güell Sans

Marta León Rios

Marta Junqué Surià

Secció de Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Penedesencs

INTRODUCCIÓ¹

El present estudi és fruit del treball d'un equip de joves analistes de la Secció de Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Penedesencs. L'objectiu d'aquest *paper* és analitzar la participació electoral a les nostres comarques, que comprenen l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf. Aquesta delimitació es deu a l'àmbit natural d'estudi de l'entitat acadèmica de la que formem part.

L'estudi de la participació electoral, com a fenomen polític, s'ha centrat els últims temps en l'anàlisi i cerca de solucions al distanciament polític de la població, conegut com la *desafecció política*. Dins d'aquesta línia de recerca, el nostre estudi pretendrà explicar aquest fenomen a partir del creixement demogràfic sofert pels municipis penedesencs, emprant per aquest propòsit la tesi del capital social (Coleman, 1990; Putnam, 1993, 2000), així com la hipòtesi del "votant diferencial", presentada per Clara Riba (2000). Al mateix temps, a mode de control també es tindrà en compte l'evolució de variables sociodemogràfiques a nivell municipal (sexe, edat, nivell formatiu, entre d'altres). S'inclou dins l'anàlisi les convocatòries d'eleccions realitzades abans de 2010: les eleccions Generals (des de 1977 fins al 2007), al Parlament de Catalunya (des de 1980 a 2006) i Municipals (des de 1979 fins al 2007). S'ha cregut convenient analitzar l'aspecte demogràfic, degut, d'una banda, a la importància d'aquest procés social en les comarques penedesenques; i de l'altra, perquè els factors de caire "local" o "territorial" no han sigut gaire considerats en la literatura sobre participació política. Finalment, en els darrers anys l'estudi de la participació política s'ha focalitzat en el distanciament polític de la població, l'anomenada la desafecció política. Nosaltres volem contribuir al seu estudi, a partir de les eines que ens donen les ciències socials.

Per tal de posar a prova les nostres hipòtesis, emprarem regressions multivariants, prenent com a unitat d'anàlisi el municipi. Aquestes ens permetran observar si els canvis en la participació electoral durant el període estudiat poden ser explicats pels canvis produïts en les variables sociodemogràfiques. Les variables emprades es construiran a partir de la informació que l'Idescat ofereix sobre bases de dades com el padró o el cens municipal.

D'acord amb els objectius de l'estudi, aquest treball s'organitza de la manera següent: En una primera secció, es menciona el marc teòric emprat en l'estudi, la literatura

¹ Agraïm a Anna Cuixart (Universitat Pompeu Fabra -UPF-), Clara Riba (UPF), Jorge Rodríguez (UPF) i Joan Font (Instituto de Estudios Sociales Avanzados, -IESA-) la seva col·laboració en el procés de concepció de l'estudi. Sense ells, no hauria estat possible partir d'un marc teòric fort per a desenvolupar les nostres hipòtesis; com tampoc hauríem pogut avançar amb els problemes metodològics que implica l'anàlisi multivariant. Agraïm també el suport de l'Institut d'Estudis Penedesencs (IEP) en el procés de recerca.

sobre la participació política i electoral. A continuació, es defineixen les hipòtesis emprades en l'estudi, partint del marc teòric. A partir d'aquestes hipòtesis, s'exposa la base de dades i les variables emprades en l'anàlisi multivariant; així com el propi model de regressió. En una tercera secció, s'analitzen varis estadístics descriptius que ens permeten veure els principals canvis en les variables de l'estudi. Després d'aquest anàlisi descriptiu, s'exposen els resultats dels models de regressió, el que ens permetrà avaluar la validesa de les nostres hipòtesis. Finalment, en un apartat dedicat a les conclusions es resumiran les principals troballes de la recerca.

1. MARC TEÒRIC

A continuació, definirem la participació electoral com a objecte d'anàlisi de les ciències socials i seguidament, centrarem la nostra atenció en analitzar la relació entre la participació electoral, el territori i el tipus d'elecció, ja que són les variables que ens hem plantejat abordar amb el nostre estudi.

La participació electoral com a objecte d'anàlisi de les ciències socials

Bona part dels autors que estudien la participació política, entre ells Verba i Nie (1972), Verba, Nie i Kim (1978), Barnes i Kaase (1979), Torcal, Teorell i Montero (2006), afirmen que la participació electoral és una de les branques del que es coneix com a participació política, la qual es defineix com qualsevol acció de la ciutadania destinada a canviar o a modificar el procés polític i a influir en els seus resultats (Torcal, Montero i Teorell (2006: 41)). En l'àmbit acadèmic existeixen diverses formes per agrupar les dimensions de la participació política, tanmateix, una de les classificacions més complertes és la que plantegen Torcal, Montero i Teorell (2006), segons la qual existeixen cinc modes diferents de participació política: el vot, l'activitat de partit, la participació de consum, el contacte i l'activitat de protesta. Degut a la naturalesa del nostre estudi, nosaltres ens basarem en un classificació més simple de la participació política, partint del treball de Verba i Nie (1972). Així doncs, assumirem que, a *grosso modo*, la participació política es pot dividir en dues gran branques: la electoral, que engloba aquella que té veure amb votar, assistir a mítings, col·laborar en una campanya...; i la no electoral, que agrupa a totes les altres formes de participació que es duen a terme fora de l'àmbit electoral. En aquest estudi, i tal com es fa en la majoria d'estudis que estudien la participació electoral, operacionalitzarem aquesta variable reduint-la al fenomen de votar. Tal com afirmen Torcal, Montero i Teorell (2006) el vot és la forma de participació més igualitària socialment, ja que és la que requereix

menys costos per tal d'ésser exercida. D'aquesta manera, degut a la seva importància i al seu baix cost, és la més utilitzada per la ciutadania.

Un cop definit el concepte de participació electoral, a continuació ens centrarem en descriure'n breument els diferents factors explicatius que s'han emprat des de la literatura. Cal tenir en compte, però que des de la literatura existeix una gran diversitat de classificacions a l'hora d'identificar els principals elements que poden explicar la participació política. En aquest estudi, s'ha optat per prendre la classificació d'Anduiza i Bosch (2004) per agrupar els factors que determinen la participació electoral. Aquests dos autors classifiquen aquest conjunt de factors en 4 categories: recursos individuals i característiques socioeconòmiques, les actituds i els valors polítics, recursos socials i el context institucional i polític.

La primera categoria inclou factors com: nivell d'estudis, ingressos, edat, temps disponible, ocupació (posició que socialment ocupa l'individu) i sexe. La participació electoral tendeix a augmentar a mesura que augmenten les variables de recursos individuals i les característiques socioeconòmiques. Tot i això, Justel (1991) afirma que el nivell d'estudis és més rellevant que el gènere i l'edat.

La segona categoria inclou aquelles orientacions o predisposicions estables, assimilades per l'individu i que incideixen de manera directa en el comportament polític. Anduiza i Bosch (2004) afirmen que a major grau d'implicació en la política, politització i satisfacció amb la política, major possibilitat de participar electoralment.

Una altra categoria relacionada amb els recursos de grup i mobilització és la que Robert Putnam anomena capital social (1993, 2000). El context social, és a dir, les relacions socials i polítiques dels individus o associacions, desenvolupa un paper mobilitzador molt rellevant. Alguns autors consideren, segons aquesta perspectiva, que la participació política és una resposta a estímuls de l'entorn (institucions, organitzacions o persones). És d'aquesta manera com es desenvolupen uns contactes personals i unes habilitats socials que proporcionaran una informació i recursos organitzatius per tal de fomentar una mobilització directa (participació política) que permetrà incidir en el sistema polític. En concret, Putnam concep el capital social com "el conjunt de les xarxes i les normes de reciprocitat i confiança fomentades entre els membres de les associacions de la comunitat, gràcies a la seva experiència en la interacció i la cooperació social" (Boix i Posner, 2000: 160). Aquesta confiança és el que permet superar els dilemes d'acció col·lectiva que es plantegen a la vida política i evitar els comportaments oportunistes. Aquest concepte, lliga amb el territori, ja que el capital social es concep dins una comunitat concreta en la que s'estableixen aquests

vincles i que a nivell polític coincideix amb el territori d'influència de les eleccions. Tot i que l'anàlisi empíric de Putnam es basa en la participació en associacions, el seu concepte engloba una idea més ampla de relacions de confiança, basant-se en el concepte de les xarxes socials.

La quarta categoria està relacionada amb el context institucional i polític i inclou l'estructura d'oportunitats, la descentralització territorial, distribució funcional del poder i l'estratègia de les elits.

Aquests serien, en definitiva, els principals factors explicatius que podrien explicar la participació política. Ara bé, la literatura no és homogènia i en l'àmbit acadèmic cada autor ha fet diverses classificacions a l'hora de considerar els factors explicatius de la participació política; donant rellevància a aquells elements que ells mateixos consideraven com a més importants. En referència al nostre anàlisi, i com es desenvoluparà posteriorment en l'apartat de les hipòtesis, ens centrarem en aquells factors que es relacionen directament amb el territori i que poden marcar una diferència en el comportament electoral. Considerem que els factors més adequats per explicar l'evolució de la participació electoral en les 3 comarcades analitzades són: els recursos de grup i mobilització i el context polític i institucional, degut a l'existència d'un vot diferencial depenen del tipus d'elecció.

La relació entre la participació electoral i el territori i el tipus d'elecció.

Tal com diversos estudis han demostrat, la grandària i les característiques del municipi són factors claus per explicar la participació electoral. A continuació, es detallen aquests estudis i també es descriurà el fenomen del vot diferencial.

Font (1992 i 1995) demostra com a Espanya existeix una relació inversa entre la grandària del municipi i el nivell de participació electoral, sobretot a partir dels anys 80. Font (1995) observa que els primers anys de la democràcia espanyola la predisposició a votar de les zones rurals era inferior al de les zones urbanes, degut als costos majors de mobilitzar-se, per la dispersió de la població. A la dècada dels vuitanta, però, aquest fenomen es trasllada a les zones urbanes, on es produeix major abstencionisme electoral. El mateix autor precisa l'anàlisi, i estableix que aquest fenomen d'urbanització de l'abstencionisme es produeix en totes les eleccions

espanyoles, però de forma més acusada en les eleccions municipals. Existeixen diferents explicacions al respecte, tals com “la millora de les comunicacions i de les xarxes d’informació”, que han esvaït l’abstencionisme rural. Font també argumenta que en el món rural, el vot té un component de “deure cívic” amb la comunitat, mentre això no passaria a les grans urbanitzacions o conurbacions. En un estudi anterior, Font (1992) ja havia comprovat, a través d’un anàlisi multivariant i encara que amb l’existència de certs problemes de multicolineïtat entre les diferents variables, que els municipis petits tendien a caracteritzar-se per majors nivells de participació electoral.

Un estudi més recent, plantejat dins de la mateix corrent, és el realitzat per Pallarés, Fraile i Riba (2007). Partint de la hipòtesi de que les decisions polítiques reflecteixen les característiques socials dels ciutadans. L’objectiu de l’estudi és analitzar l’efecte de variables sociològiques “clàssiques” com el sexe, l’edat, el nivell formatiu, la religió o la classe social, sobre el vot. Juntament amb aquestes variables, també, s’inclou la grandària de l’hàbitat, conjuntament amb d’altres variables de caire més conjuntural, com la situació política del país. La base de dades emprada és construïda a partir de les enquestes post electorals del CIS. En aquest estudi també s’observa que junt amb les variables socioestructurals la grandària del municipi segueix influenciant el vot.

En un altre sentit, però també lligat amb el territori, Justel (1991) mostra que el *cleavage* centre-perifèria també és una variable explicativa per entendre la participació electoral de Catalunya. Justel observa que les característiques de les diferents zones o tipus d’hàbitats de l’Estat espanyol influencien a la participació electoral, i diferencia les zones de costa (perifèriques) i les d’interior de la península. L’autor fa un anàlisi regional de l’abstencionisme i demostra empíricament que l’abstenció es concentra en major mesura a les zones perifèriques de l’estat, principalment al voltant de la costa mediterrània. No obstant, no demostra una relació causal entre el creixement demogràfic d’aquestes zones i l’abstencionisme, sinó que deixa entreveure altres factors explicatius, sense contrastar-los, que serien les activitats productives d’aquestes regions com el sector pesquer i el turisme els que farien distanciar el votant de les urnes, arguments que s’han demostrat poc robustos a nivell analític.

Una altra de les qüestions més estudiada a la literatura espanyola, és aquella que té a veure amb el vot diferencial. Anduiza i Bosch (2004) analitzen un altre fenomen a tenir en compte, que és la diferència de participació entre les eleccions estatals i les autonòmiques, a Catalunya. És la teoria del “vot diferencial”, en què els catalans voten de mitjana un 73% a les eleccions estatals, mentre ho fan en un 60% a les autonòmiques, una diferència que es manté al 13%, la qual no es repeteix en d’altres Comunitats Autònomes. Per explicar aquest fenomen, s’ofereixen dos explicacions. La

primera té en compte les característiques dels electors de les comarques litorals, urbanes i cinturons industrials, més interessats en el debat d'eix esquerra-dreta (eix ideològic) i no tant en la clivella centre-perifèria (relacions territorials). La segona se centra en la debilitat històrica de l'oposició política per competir amb el partit de govern a nivell autonòmic a Catalunya. En aquesta línia, Riba (2000) demostra que existeix un electorat molt abstencionista en les eleccions autonòmiques i poc abstencionista a les eleccions generals; diferència major que la observa entre eleccions municipals i generals. Un dels nostres objectius, en aquest sentit, és veure si en el cas penedesenc es pot observar també la presència del votant diferencial. Aquest fenomen, segons Riba, es deuria a la baixa vinculació del votant vingut de regions espanyoles arrel dels processos migratoris de mitjans segle vint, ja que la ciutadania que prové d'altres comunitats no se sent suficientment integrada a Catalunya. En conseqüència, aquesta ciutadania, tendiria a abstenir-se a les eleccions autonòmiques.

En una direcció similar, Boix i Riba (2000) examinen els factors socials i polítics que han determinat el nivell i la variabilitat de l'abstenció electoral a les eleccions espanyoles en el període 1982-1996, a partir de les enquestes post-electorals. Un dels punts forts de l'estudi és que considera una gran varietat de variables, entre les quals s'inclouen variables de caire sociodemogràfic i sociològic, de gran interès per al nostre estudi. L'estudi mostra que el nivell de participació a les eleccions generals depèn en gran part dels factors estrictament polítics com són la satisfacció global de l'electorat amb la situació política del país, la implantació i la capacitat de mobilització dels partits polítics, el grau de competitivitat electoral de cada àrea geogràfica i els càlculs estratègics que els electors realitzen en funció de la dimensió de les circumscripcions electoral i de les distorsions de la representació que imposa la llei electoral. Ara bé, altres variables de caràcter més sociològic, com poden ser el nivell d'associacionisme i el capital social resulten importants per explicar la variació en la participació electoral.

Tot i que el territori no és l'únic ni el més important factor per explicar el comportament electoral dels seus habitants, sí que hi té una influència. Així mateix, el canvi en la composició dels seus membres, comporta una sèrie de canvis en el perfil sociodemogràfic, les idees i les relacions entre les persones que finalment pot afectar a la relació d'aquestes amb els seus representants polítics.

Aquest estudi s'emmarca en el marc teòric del capital social per explorar empíricament la relació entre aquest i la participació electoral, en un territori concret, el Penedès. A continuació, es detallen les hipòtesis de partida del model utilitzat.

2. HIPÒTESIS

L'hipòtesi principal d'aquesta recerca relaciona el grau de participació electoral amb el grau de creixement demogràfic de cada municipi i comarca estudiada.

Aquesta hipòtesi es fonamenta en la teoria del capital social, esmentada més amunt, i en concret, amb el pes de les xarxes socials a l'hora de fomentar la inclusió individual amb la comunitat local, i per extensió, la seva participació amb les activitats comunitàries, com pot ser les eleccions locals (Coleman, 1990; Putnam, 1993, 2000).

La base de la nostra hipòtesi (H1) són les possibles conseqüències de l'existència de xarxes socials segregades en una mateixa comunitat, que Putnam comenta, i que poden generar un efecte negatiu en el funcionament de la democràcia del territori. En aquest sentit, es postula que un augment del creixement demogràfic, ha fet canviar la configuració de xarxes socials, segregant entre aquells que ja les formaven i els nous; o fins i tot mermant massa la intensitat de les xarxes existents com perquè aquestes afavoreixin la participació política.

Així doncs, s'espera que en aquells municipis on el creixement demogràfic ha sigut més fort, la participació electoral hagi disminuït comparativament més que allà on el fenomen ha tingut menys incidència.

Una segona hipòtesi (H2), introduirà el votant diferencial com a factor explicatiu dels canvis en la participació electoral. Si suposem que bona part del creixement del cens electoral dels municipis es deu a l'arribada de la ciutadania provinent de la resta de l'Estat Espanyol, la seva presència als municipis tendria a fer decreixer la participació electoral de les eleccions autonòmiques. Tal hipòtesi es basa en la tesi del votant diferencial defensada per Clara Riba (2000), i Anduiza i Bosch (2004).

3. METODOLOGIA: BASE DE DADES, TÈCNIQUES I VARIABLES D'INTERÈS

Per tal d'assolir els objectius d'aquest estudi, emprarem mètodes de recerca quantitius. En una primera part, explorem l'evolució de les principals variables d'interès dins el projecte. En una segona part, emprarem una regressió multivariant OLS (*Ordinary-Least Square*), per tal de testar les hipòtesis plantejades prèviament. Per limitacions de la base de dades emprada, focalitzarem el nostre anàlisi per al període comprès entre 1987 i 2007 per a les eleccions municipals, 1984 i 2006 per a les eleccions autonòmiques, 1986 i 2008 per a les eleccions generals. Dedicarem aquesta secció a descriure la base de dades emprada en l'estudi, la nostra tècnica de recerca, i les variables d'interès.

Base de dades

Per tal de formular el nostre model, fem com a font la informació disponible sobre el cens i el padró municipal a l'Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya). La informació recollida a l'Idescat prové principalment dels censos de població i les dades del padró municipal disponibles entre 1981 i 2001; així com del padró continu realitzat als municipis catalans, elaborat des de l'any 2000.

El cens de la població, com a base de dades de propòsit general, proporciona informació sobre l'estructura de la població. Les dates de referència d'aquest són 1981, 1991 i 2001. El padró municipal és el registre administratiu que cada municipi posseeix sobre els seus habitants, del qual la seva gestió i manteniment correspon als ajuntaments. Conté informació bàsica sobre els habitants del municipi (edat, sexe, nacionalitat, lloc i data de naixement...). A partir de l'any 2000, el padró continu proporciona dades actualitzades sobre la població des de l'1 de gener de cada any.

Hi ha diverses raons per les que hem optat per aquestes fonts d'informació. En primer lloc, és difícil localitzar bases de dades alternatives, que incloguin informació desagregada a nivell municipal sobre l'estructura de la població. En aquest punt, les macro-dades municipals recollides per l'Idescat permeten accedir a una àmplia varietat de variables a nivell municipal. En segon lloc, les dades recollides a l'Idescat ofereixen informació ràpida i accessible sobre una multiplicitat de variables d'interès per aquest projecte. Gràcies a això, hem pogut obtenir bona part de les variables que volíem introduir com a controls en l'estudi; des de informació sobre estructura de la població (edats, sexe, lloc de naixement), fins a nivells de formació.

Tècnica d'anàlisi i variables emprades

Per tal d'avaluar l'impacte del creixement poblacional i del votant diferencial sobre la participació electoral, dividim l'anàlisi en dos etapes. La primera, de caràcter exploratori, descriu els canvis en la població i la participació electoral. La segona, centrada en l'anàlisi multivariant, posa a prova les hipòtesis plantejades prèviament, emprant per aquest propòsit OLS (*Ordinary-Least Square*) regressions. Aquestes tècniques de regressió resulten la eina més adequada per avaluar l'impacte d'una variable independent (o un conjunt de factors explicatius), sobre una variable dependent contínua, sempre i quan determinades assumpcions es compleixin (per exemple, que la distribució de la variable dependent sigui normal). Per tal de mesurar l'efecte de les

variables al llarg del temps, combinem les dades corresponents a cada convocatòria electoral de la que podem disposar prou informació per generar la regressió multivariant. A més a més, per limitacions en la informació disponible per a certes macro-dades, varem haver d'eliminar els anys per a les eleccions de 1988 (autonòmiques) i de 1993 (generals) de l'anàlisi. D'acord amb les hipòtesis de l'estudi, dos models s'han generat, per a cada tipus d'elecció (municipal, autonòmica i general).

El primer model, destinat a testar la hipòtesi 1, empra com a variable independent el creixement de la població. El model complert (tots els controls inclosos), és aquest:

$$Y_{\text{participació}} = \beta_0 \text{constant} + \beta_1 \text{Canvipoblació} + \beta_2 \text{Elecció(anys)} + \beta_3 \text{Canvipoblació} * \text{Elecció(anys)} + \beta_4 \text{Control_grandàriamunicipi} + \beta_5 \text{Control_sexe} + \beta_6 \text{Control_edats} + \beta_7 \text{Control_estudis} + \beta_8 \text{Control_comarques} + \epsilon_i$$

On la variable independent (β_1) és el canvi de la població a cada municipi, entre el primer any considerat i l'any de cada elecció posterior. El canvi de població es mesura en nombres absoluts, de manera que, per exemple, la data corresponent per a un municipi que hagi vist créixer la seva població entre 1986 i 1989 serà el resultat de fer la següent operació: població 1989-població 1986. β_2 inclou controls per a l'any d'elecció, de manera que els valors positius tenen valor 1, i els valors negatius tenen valor 0. β_3 inclou la interacció entre aquests controls i el creixement de la població. Mentre la primera variable avalua la relació entre el creixement poblacional i la participació, els controls inclosos en β_2 introdueixen l'efecte de cada convocatòria electoral; i els termes d'interacció inclosos en β_3 haurien de permetre veure si existeixen canvis importants en l'efecte de la variable independent, entre cada convocatòria.

Diversos controls són inclosos al model, per tal de tenir en compte la grandària "original" del municipi, així com les característiques de la seva estructura demogràfica. β_4 inclou una sèrie de controls per grandària del municipi a l'any d'inici de la mostra (si és molt petit, petit, gran o molt gran, de manera que els valors positius són codificats com a 1, i els valors negatius són codificats com a 0). Per generar aquestes tipologies de municipis, es va dividir la mostra en funció del quartil de població a l'any d'inici de la sèrie. Per tant, els municipis que al primer any considerat tenien una població inferior al primer quartil, corresponien al grup de "molt petits"; els municipis situats al segon quartil, corresponien a la categoria de "petits", i així seguit. Aquestes variables permeten controlar l'efecte del creixement poblacional per la grandària de partida del municipi. La resta de controls es corresponen a característiques sociodemogràfiques del municipi, a més d'un control per la comarca on pertany la població: proporció de homes i dones, β_5 ; proporció d'habitants dins de cada grup d'edat, β_6 ; proporció sense

estudis o amb estudis inferiors al nivell de secundària, proporció d'habitants amb formació secundària o superior, β_7 ; comarca on pertany el municipi, β_8 . Excepte el control per comarques, tota la resta de variables són contínues, donat que es tracta de proporcions, calculades com a percentatges. La categoria de referència dins del model complert es correspon als nivells de participació per a la primera convocatòria d'eleccions dins la sèrie històrica (1987 per a les eleccions municipals; 1984 per a les eleccions autonòmiques; 1986 per a les eleccions generals); dins un municipi de molt poca grandària al principi de la sèrie històrica (inclòs dins la categoria "més petit" a β_4).

El segon model, destinat a testar la hipòtesi 2, empra com variable independent la proporció de residents al municipi, nascuts a una altra Comunitat Autònoma. El model complert (amb tots els controls inclosos), és el següent:

$$Y_{\text{participació}} = \beta_0 \text{constant} + \beta_1 \text{foracatalunya} + \beta_2 \text{Elecció(anys)} + \beta_3 \text{foracatalunya} * \text{Elecció(anys)} + \beta_4 \text{Control_grandàriamunicipi} + \beta_5 \text{Control_sexe} + \beta_6 \text{Control_edats} + \beta_7 \text{Control_estudis} + \beta_8 \text{Control_comarques} + \epsilon_i$$

On la variable independent (β_1) és la proporció (calculada com a percentatge) d'individus que viuen al municipi, i varen néixer a una altra Comunitat Autònoma de l'Estat Espanyol. Aquest indicador exclou, per tant, tots aquells individus que puguin entrar dins de la "immigració internacional", siguin aquests persones amb o sense la ciutadania espanyola. Aquest indicador planteja importants avantatges, a l'hora de testar la segona hipòtesi: sabem la proporció d'individus que viuen a un municipi en un any determinat, i que varen néixer a un altre territori de l'Estat Espanyol. D'aquesta manera, podem explorar l'efecte que té el votant diferencial (Riba, 2000; Anduiza i Bosch, 2004) en el cas de les comarques penedesenques. Si aquests ciutadans es corresponen a la immigració a l'arribada a Catalunya des de la segona meitat del segle XX, hauríem d'esperar una relació inversa, significativa, entre el seu pes al municipi, i la participació observada, especialment per a les eleccions autonòmiques.

Altre cop, acompanyem aquesta variable explicativa de controls per a l'any d'elecció, β_2 (per tal d'observar l'efecte de la primera variable, "neta" de variacions conjunturals); i una sèrie de termes d'interacció entre β_1 i β_2 , destinat a observar si l'efecte de la variable independent canvia de forma significativa al llarg de les convocatòries electorals. També incloem controls per la grandària del municipi (β_4) a l'origen de la sèrie històrica (més petit, petit, gran, més gran), codificat com a 1 en cas d'obtenir valors positius; 0 en cas de valors negatius; la proporció d'homes i dones (β_5) habitant al municipi; la proporció corresponent a cada grup d'edat (β_6); la proporció corresponent a cada subgrup de qualificacions, sigui inferior a secundària, o

corresponent a nivells iguals o superior als de secundària (β_7); i la comarca d'emplaçament del municipi (β_8).

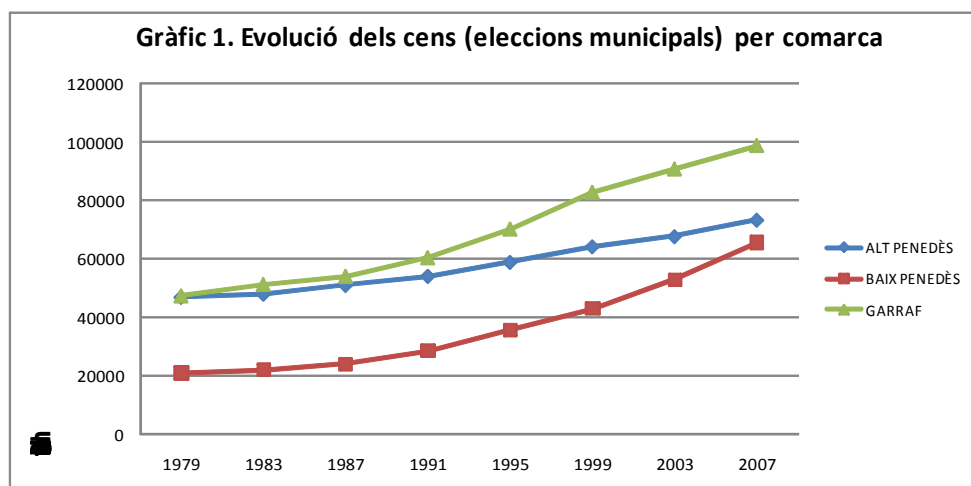
Un cop descrita l'estratègia analítica de l'estudi, procedim a l'anàlisi empíric d'aquest; i per tant, a la validació o rebuig de les hipòtesis de treball. Abans d'acabar aquesta secció, però, adjuntem una taula on s'exposa el conjunt de variables emprades en l'estudi, així com les seves característiques.

4. EVOLUCIÓ DE LES PRINCIPALS VARIABLES

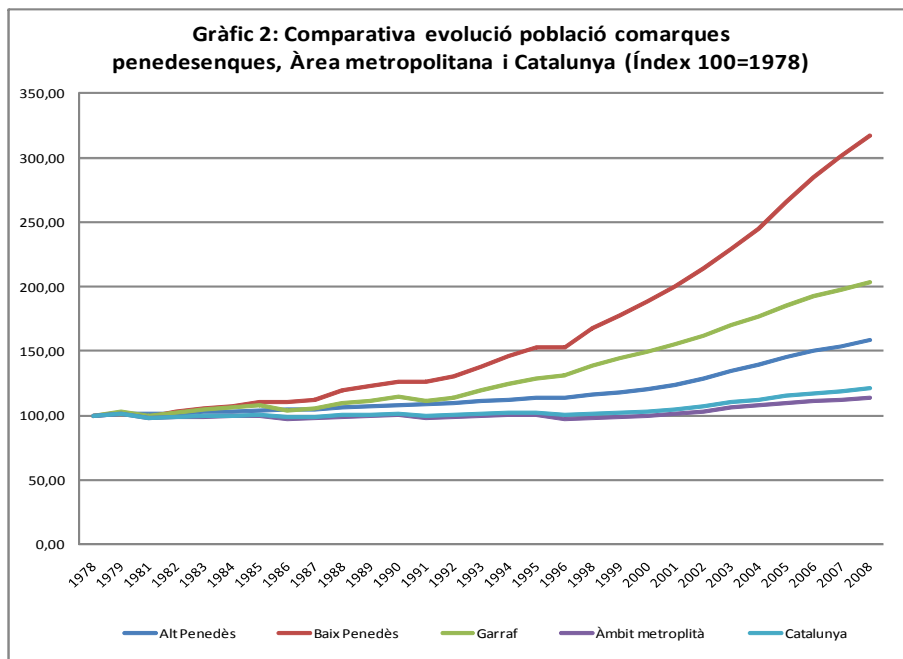
En aquest apartat es presenta l'evolució d'alguns indicadors sobre les principals variables d'interès: creixement poblacional, percentatge d'individus nascuts en una altra Comunitat Autònoma, participació electoral. Presentem l'evolució històrica per al conjunt del període democràtic, incloent dades entre 1978 i 2008.

Indicadors de població

En primer lloc analitzarem els canvis en el volum de població de les comarques analitzades. El gràfic 1 ens mostra l'evolució del cens municipal de les quatre comarques penedesenques. Es pot observar que en nombres absoluts, aquestes comarques han patit un augment important de població des de 1979 fins al 2007, essent el Garraf la comarca més poblada i el Baix Penedès, tot i el seu gran creixement, la menys poblada.

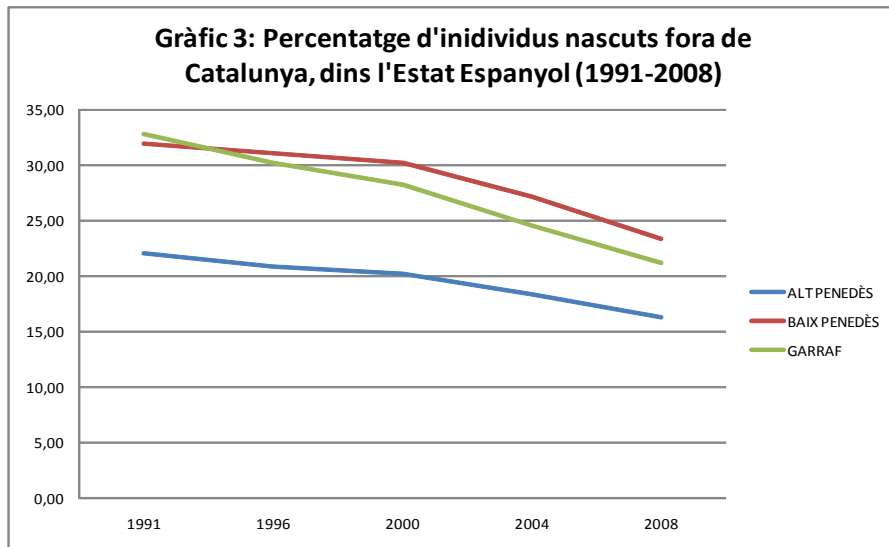

El gràfic 2 ens mostra el creixement relatiu de cada comarca, respecte al padró de 1978. Per elaborar aquest indicador, hem hagut d'estandarditzar la població present a cada comarca a l'any 1978 com a índex 100. A tall de comparació, també s'ha inclòs l'indicador corresponent per a l'Àrea Metropolitana i per Catalunya.

Si comparem l'evolució de la població d'aquests territoris, podem observar que el Garraf i Baix Penedès sobresurten per tenir un creixement relatiu molt superior, per sobre del 300% i del 200% respectivament. Això indica que la població actual d'aquestes dues comarques ha arribat a duplicar o fins i tot triplicar la seva població respecte 1978. En canvi, la comarques de l'Alt Penedès i l'Anoia han patit un creixement relativament similar, encara que és quelcom superior, al de l'Àrea Metropolitana i de Catalunya.

El gràfic 3 ens mostra el percentatge d'individus nascuts fora de Catalunya, que viu a cada una de les comarques penedesenques. Tal i com s'ha indicat abans, aquest és l'indicador que emprem com a variable independent per a la hipòtesi del votant diferencial. Malauradament, només disposem de dades corresponents al període 1991-2008, el que ens obliga a ser cautelosos en la interpretació de les dades.

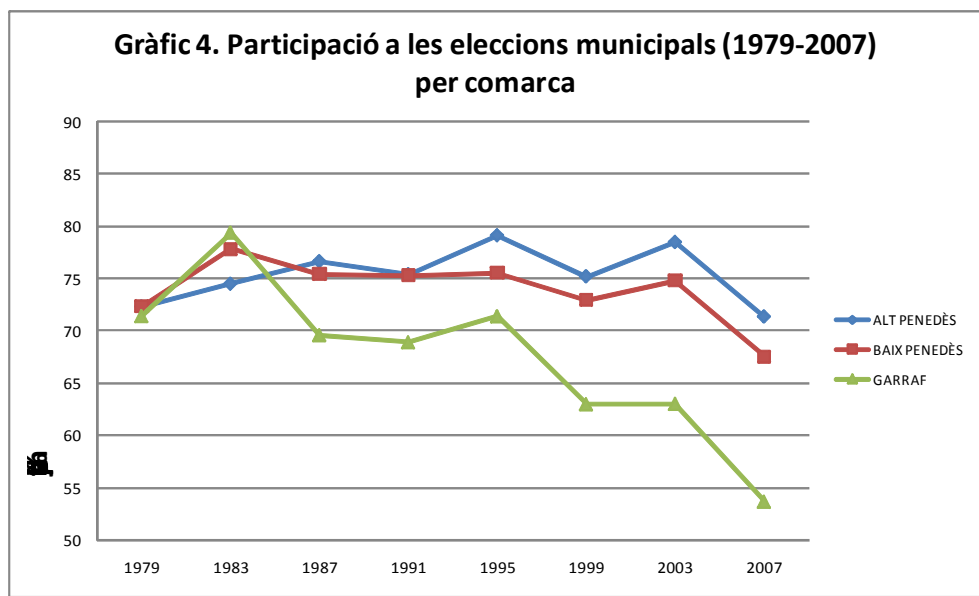

Dos característiques cal comentar: d'una banda, el descens en la proporció de penedesencs nascuts fora de Catalunya. Tal descens és fàcilment explicable, si tenim en compte que bona part de les migracions del sud al nord de l'Estat Espanyol finalitzaren amb l'arribada de la democràcia; i que amb la immigració internacional ha pres el relleu dels moviments interiors. De l'altre, l'existència del Garraf i el Baix Penedès com a comarques de major concentració de potencials "votants diferencials". En aquest punt, és remarcable l'existència d'una diferencial d'entre 5 i 10 punts percentuals entre cada comarca, la qual s'ha d'entendre com a part del patró de poblament costaner que caracteritza la demografia catalana.

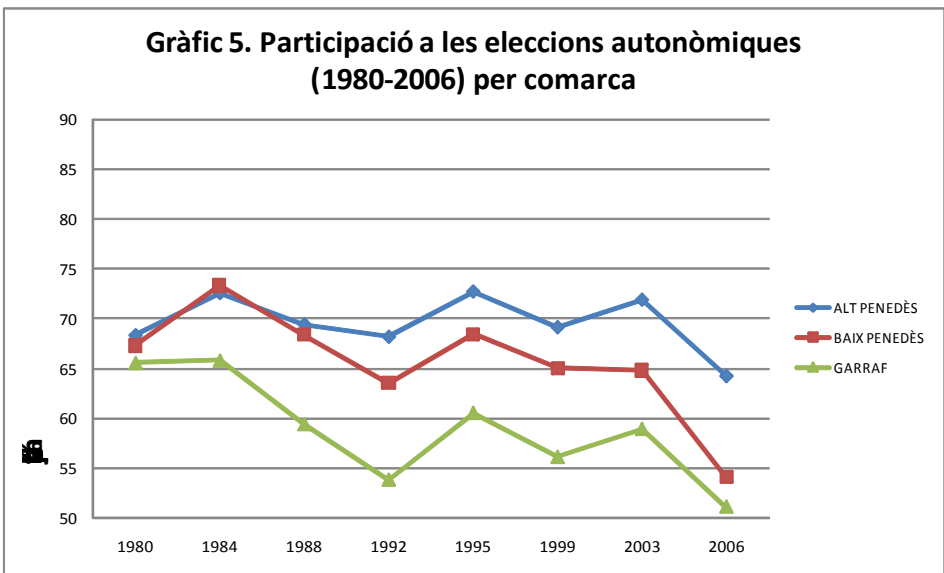
Indicadors sobre la participació electoral

A continuació s'analitzen els indicadors d'evolució de la participació electoral a les quatre comarques penedesenques.

El gràfic 4 mostra la participació a les eleccions municipals entre les primeres eleccions municipals de la democràcia fins a les últimes eleccions (2007), per a cada comarca. Aquest gràfic permet veure que existeix un descens important en la participació en les eleccions municipals al Garraf (al 1979, la participació mitjana era del 71,4%; i al 2007 aquesta participació s'ha reduït fins arribar al 53,1%). Al Baix Penedès la tendència és a la baixa (la diferència entre 1979 i 2007 són 5 punts), si bé no és tan pronunciada com en el cas del Garraf. Finalment, l'Alt Penedès presenta una evolució més o menys constant al llarg de les convocatòries, si bé amb variacions substancials pels anys 1995 i 2003.

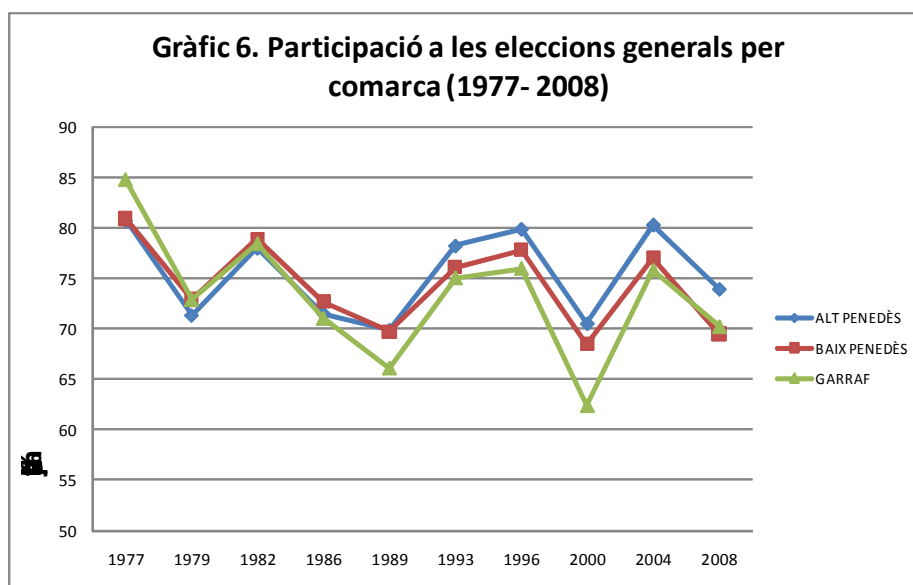

El gràfic 5 ens mostra la participació de les eleccions autonòmiques entre la celebració d'eleccions de l'any 1980 i les últimes eleccions celebrades (2006), diferenciant per les quatre comarques penedesenques. En aquest gràfic s'observa un descens general de la participació en les eleccions autonòmiques, especialment a les comarques del Garraf i el Baix Penedès, on podem observar com els nivells de participació decreixen del 65% al 55% a l'any 2006. Paral·lelament, s'observa que aquestes eleccions són considerades de "segon ordre", ja que la participació mitjana de les quatre comarques és inferior als altres dos tipus d'eleccions (generals i municipals). Aquesta pauta és comuna a la resta de Catalunya (Anduiza i Bosch, 2004).

Finalment, el gràfic 6 mostra la participació a les eleccions generals des de les primeres eleccions després de la dictadura (1977) fins a les últimes eleccions (2007), per a cada comarca. El gràfic permet observar que existeix una tendència homògena

en la participació a totes les comarques, fluctuant al voltant del 75%. Aquests nivells de participació, i l'evolució homogènia de les comarques, indiquen dues característiques interessants de les eleccions generals. D'una banda, es tracta d'eleccions de primer ordre, el que explica els elevats nivells de participació electoral, molt superiors en general a la participació observada a les altres convocatòries, considerades de segon ordre. Per altre banda, les variacions en la participació electoral presenten un patró amb forts canvis a curt termini, probablement causat per factors com la competència interpartidista, la possibilitat, o no, de canvi de govern, o l'estat de l'economia (Anduiza i Bosch, 2004).

Així doncs, podem observar dos patrons diferenciats pel què fa a la població; els fluxos poblacionals provinents de la resta de l'Estat; i al comportament electoral i que distingeixen entre les comarques del Garraf i el Baix Penedès i les comarques de l'Alt Penedès i l'Anoia.

Finalment, destacar el canvi de comportament en les considerades eleccions de primer ordre (eleccions generals), que recolza la tesis del votant diferencial, indicant l'existència de comportaments diferenciats en el vot, en funció del tipus d'elecció.

5. ANÀLISI MULTIVARIANT

En aquest apartat, procedim a avaluar l'impacte del creixement poblacional i el votant diferencial en els municipis penedesencs, amb el propòsit de provar les nostres hipòtesis (H1: creixement poblacional; H2: votant diferencial). Amb aquest propòsit, presentem els resultats dels dos models especificats anteriorment, per a cada tipus d'elecció.

Eleccions municipals

Els resultats del primer model són bastant clars, en quant a la primera hipòtesi considerada en l'estudi. La variable "creixement poblacional" segueix essent estadísticament significativa a cada pas en la construcció del model², amb o sense controls. És més, el fet que sigui significativa per sota del 1% (valor probabilístic < 0,01), indica que ens trobem amb una relació forta, robusta a la introducció de controls. El seu valor és negatiu, i l'efecte marginal sobre la variable dependent no és gens menyspreable (en concret, per cada 1.000 habitants que s'afegeixen a la població del municipi respecte el primer any d'eleccions, s'estima que la participació a les eleccions locals hauria de descendir un 2,9%).

Els controls per grandària original del municipi són significatius al nivell del 1% en tots els casos, i resisteixen bé la introducció de noves variables al model. El seu efecte és en tots els casos negatiu, i apunta cap a una relació inversa entre la grandària original del municipi i la participació electoral en aquest. Així, dins el quart model s'estima que un municipi pertanyent al segon quartil de la distribució hauria de tenir una participació 4,5 punts percentuals inferior a la de la categoria de referència (municipis més petits), un pertanyent al següent quintil hauria de tenir una participació un 5,3 % inferior, i així seguit. Pel que fa a la resta de controls, no s'observa que en general siguin significatius. En especial, els controls per característiques sociodemogràfiques no solen ser estadísticament significatius, i tant sols s'observen resultats d'interès per a la interacció entre variables educatives i les últimes eleccions a la sèrie històrica, apuntant cap a un efecte negatiu. Finalment, pel que fa als controls de comarca, només el Garraf presenta diferències significatives respecte la categoria de referència, l'Alt Penedès.

² Cal tenir en compte, però, que a cada pas de la construcció del model algunes variables són eliminades d'aquest per problemes de multicolinearietat (d'aquí que en algunes caselles figuri "omitted"), i això pot fer variar les estimacions. Tanmateix, no esperem que l'efecte sobre la variable independent sigui significatiu.

Taula 1: Regressió OLS multivariant: participació a les eleccions municipals

Hipòtesi: creixement poblacional (model 1)	Regressió OLS multivariant. Variable dependent: participació electoral, eleccions municipals				Hipòtesi: Votant diferencial (model 2)				
	1er model	2on model	3er model	4t model	1er model	2on model	3er model	4t model	
Carvi Població (absoluts)	-0.0024***	-0.0024***	-0.0041***	-0.0029***	Proporció nascuts Estat Espanyol (fora Catalunya)	-0.4173***	-0.4720***	-0.2892**	-0.1332
Eleccions 1991		-0.1125	17.360	0.9440	Eleccions 1995		25194	44.126	49.208
Eleccions 1995		3.5166**	4.8203***	29.864	Eleccions 1999		-18.428	0.9324	0.6600
Eleccions 1999		0.7031	12.451	-36.498	Eleccions 2003		0.1989	7.8647*	78.534
Eleccions 2003		4.2431***	3.9174**	-11.758	Eleccions 2007		-8.1404***	48.999	31.112
Eleccions 2007		-18.462	-2.8081*	-9.9176*	Proporció Eleccions 1995			-0.0915	-0.2056
Carvi Població*Eleccions 1991			-0.0045**	-0.0028	Proporció Eleccions 1999			-0.1327	-0.2501*
Carvi Població*Eleccions 1995			(omitted)	(omitted)	Proporció Eleccions 2003			-0.3839*	-0.5249***
Carvi Població*Eleccions 1999			0.0013	0.0007	Proporció Eleccions 2007			-0.7153***	-0.8108***
Carvi Població*Eleccions 2003			0.0019**	0.0012	Municipis petits (origen)				-6.6195***
Carvi Població*Eleccions 2007			0.0021**	0.0014	Municipis grans (origen)				-6.5161***
Municipis petits (origen)				-4.5843***	Municipis més grans (origen)				-11.5567***
Municipis grans (origen)				-5.3426***	Proporció d'homes				64.095
Municipis més grans (origen)				-7.0137***	Proporció de dones				62.557
Proporció d'homes				63.124	Proporció: 0-14 anys				-0.2556
Proporció de dones				65.215	Proporció: 15-64 anys				0.4596
Proporció: 0-14 anys				-0.1230	Proporció: 65 anys				-0.0772
Proporció: 15-64 anys				-0.1003	Sense estudis, primària o no acabada secundària				15.166
Proporció: 65 anys				-0.2276	Sense estudis secundaris o superiors				15.278
Sense estudis, primària o no acabada secundària				16.435	Baix Penedès				10.340
Estudis secundaris o superiors				17.378	Garraf				-6.5997***
Baix Penedès				-13.330	Constant	81.7887***	84.3171***	80.5324***	-72.53065
Garraf				-4.9112***	N observacions	235	235	235	235
Constant	76.4677***	75.3760***	75.3760***	-71.39620	R-quadrat	0.1356	0.2721	0.3076	0.5909
N observacions	282	282	282	282	R-quadrat (ajustat)	0.1319	0.2562	0.2799	0.5506
R-quadrat	0.3423	0.3902	0.4283	0.5029	Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01				
R-quadrat (ajustat)	0.3399	0.3769	0.4073	0.4607					
Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01									

La robustesa de la variable “creixement poblacional” a l’adició de controls indica amb claredat que aquesta exerceix una influència negativa sobre la participació electoral, efecte que podem explicar a partir de la teoria del capital social, i de la recerca precedent sobre participació electoral. Si suposem que el creixement de les poblacions afavoreix la desintegració de les xarxes socials preexistents (o si més no, en redueix la seva cohesió prèvia), el creixement de la població en els municipis penedesencs podria explicar el descens de la participació en les eleccions municipals, ja que aquest és un tipus d’elecció que depèn fortament de les xarxes socials existents en un municipi, molt més que les eleccions autonòmiques o generals.

Ara bé, quina és la força relativa del creixement poblacional dins el model? Quin és l’impacte d’aquesta variable, comparat amb els altres factors explicatius inclosos al model? Per a respondre de forma efectiva a aquesta pregunta, incloem una versió del model anterior, amb tots els factors inclosos; però on aquest cop s’exposen els resultats amb errors estàndard robustos³ i coeficients estandarditzats (beta). Cal fer notar que en aquest model s’elimina la interacció entre canvi poblacional i eleccions de 1995, per problemes de multicolinealitat.

³ Cal tenir en compte que el fet que els resultats siguin presentats amb errors robustos a la heteroskedasticitat pot implicar una variació en l’error estàndard, i per tant, en la significació d’alguns coeficients. És el cas dels coeficients sobre proporció d’homes i dones al municipi, que passen a ser significatius al nivell del 5%, i a tenir una influència substancial sobre la variable dependent, estimada superior a 1 desviació estàndard pel creixement en una desviació estàndard en la variable independent.

Taula 2: Regressió OLS multivariant sobre participació en eleccions municipals, coeficients estandarditzats

Regressió OLS multivariant. Variable dependent: participació eleccions municipals (model final)	t estadístic	P>t	Coefficients beta
Canvi població	-5.21	0.000	-.7089024
Eleccions 1991	0.40	0.692	.0361511
Eleccions 1995	1.13	0.259	.1143624
Eleccions 1999	-0.71	0.479	-.1397675
Eleccions 2003	-0.23	0.820	-.045026
Eleccions 2007	-1.83	0.068	-.3797897
Canvi Població*Eleccions 1991	-1.65	0.099	-.0767257
Canvi Població*Eleccions 1999	1.29	0.198	.0789948
Canvi Població*Eleccions 2003	2.21	0.028	.1717551
Canvi Població*Eleccions 2007	2.58	0.010	.2567245
Municipis petits (origen)	-3.03	0.003	-.2054007
Municipis grans (origen)	-3.80	0.000	-.2324354
Municipis més grans (origen)	-5.21	0.000	-.3142499
Proporció de homes	2.35	0.020	1.438353
Proporció de dones	2.53	0.012	1.491843
Proporció: 0-14 anys	-0.14	0.885	-.0414524
Proporció: 15-64 anys	-0.11	0.909	-.0357612
Proporció: 65 anys	-0.26	0.797	-.1027299
Proporció: sense estudis, primària o no acabada secund	0.93	0.352	3.671035
Proporció: estudis secundaris o superiors	0.99	0.322	3.91541
Baix Penedès	-1.13	0.261	-.0626386
Garraf	-2.62	0.009	-.1684087
Constant	-3.16	0.002	.
N observacions	282		
R-quadrat	0.5029		

Els resultats indiquen amb claredat que la variable de canvi poblacional té una influència substancial sobre la variable dependent, de manera que un increment d'una desviació típica en la variable de creixement poblacional acaba conduint a una reducció de 0,71 desviacions típiques en la participació electoral. Aquest coeficient indica que la relació observada té una força important, superior a la de la majoria de factors inclosos en el model.

Així doncs, un cop confirmada la primera hipòtesi, podem posar a prova la segona hipòtesi, i veure si la presència de votants diferencials pot afectar la participació a les eleccions municipals. Amb aquest propòsit, tornem a construir un model de regressió lineal multivariant, on la variable independent és la proporció d'individus que habiten al municipi que varen néixer fora de Catalunya, dins l'Estat Espanyol. El model segueix les especificacions mostrades en la secció anterior, si bé amb alguns canvis: la categoria de referència per aquesta convocatòria es correspon als nivells de participació per a les eleccions de 1991 (1992 en les eleccions autonòmiques, 1989 en les eleccions generals). El motiu d'aquesta reducció es troba en que no ha estat possible trobar dades corresponents a la variable explicativa d'interès, per a la primera contesa electoral de la sèrie històrica.

Els resultats d'aquest model apunten cap a un cert efecte del votant diferencial, però, no sembla que l'efecte de la variable independent pugui ser robust a la introducció de nous controls al model final. Si bé el seu efecte no pot ser explicat per les variacions

produïdes per les conteses electorals, l'adició de controls per grandària poblacional al principi de la sèrie històrica, comarca i factors socio-demogràfics indiquen que l'efecte de la variable independent pot ser explicat per la resta de controls introduïts al model. Cal tenir en compte, però, que en l'últim model els coeficients d'interacció entre la variable independent i els anys 2003 i 2007 són significatius al nivell del 1% (així com la interacció entre la variable independent i 1999 és significatiu al nivell del 10%), i l'efecte d'aquestes interaccions és negatiu, el que apuntaria cap a una relació negativa entre la presència de votants diferencials i la participació a les últimes convocatòries d'eleccions municipals. Tal associació, abans de la introducció dels últims controls al model, apuntaria a un efecte notable del votant diferencial (-0,289% en la participació electoral, per cada increment percentual en el percentatge d'individus nascuts a l'Estat Espanyol).

També cal tenir en compte aquest punt l'elevada significació i influència dels controls per grandària poblacional (significatius al nivell del 1%). L'efecte d'aquests és tal, que per als municipis més grans la participació estimada (mantenint tota la resta de factors constants) és 11,56 punts percentuals inferior a la de la categoria de referència (municipis més petits). Tals resultats apunten cap a una major importància dels factors lligats a la grandària poblacional, respecte de la presència de votants diferencials, a l'hora d'explicar el vot en les eleccions municipals. Respecte a la resta de controls, trobem altre cop que la majoria no són estadísticament significatius, si bé se segueix confirmant el funcionament diferencial del Garraf (participació estimada: 6,6% inferior a la de la categoria de referència, l'Alt Penedès, estadísticament significativa al 1%).

Així doncs, podem concloure que per a les eleccions municipals la primera hipòtesi es confirma, mentre la segona hipòtesi només pot ser confirmada de forma parcial. Aquests resultats, si bé han d'ésser interpretats amb cautela, apunten cap al creixement poblacional, i la conseqüent pèrdua de força de les xarxes socials pre-existents al municipi, com un factor rellevant a l'hora d'explicar el descens de la participació en les eleccions municipals. Tal resultat s'ha d'interpretar en el context municipal, on la difusió d'informació sobre l'acció de govern local, els candidats de les diferents formacions polítiques... és altament depenent del capital social de la població, al contrari que altres convocatòries on els *mass media* (mitjans de comunicació de masses) prenen un paper més rellevant (eleccions autonòmiques i generals). Al mateix temps, el fenomen del votant diferencial sembla afectar negativament la participació a les eleccions municipals, però el fet que l'efecte d'aquesta variable passi a ser significatiu només per als coeficients d'interacció amb les últimes convocatòries d'elecció indica l'existència d'un descens en la participació electoral del votant

diferencial, el qual, bé es podria derivat a una tendència “estructural” a participar cada cop menys en la vida política local; o bé a factors conjunturals, derivats de la política catalana (els quals, per desgràcia, no podem estudiar aquí).

Eleccions autonòmiques

Altre cop, tornem a generar un model de regressió multivariant amb el propòsit de validar (o rebutjar) la primera hipòtesi, però aquest cop sobre les eleccions autonòmiques. D’acord amb la formulació del marc teòric i la primera hipòtesi, hauríem d’esperar una certa influència del creixement poblacional en la participació a les eleccions autonòmiques, si bé esperem que la presència de “votants diferencials” sigui el factor més determinant a l’hora d’explicar el descens de la participació electoral.

Els resultats del primer model confirmen les nostres expectatives de forma notable. D’una banda, el coeficient corresponent al creixement poblacional té una pendent negativa, i és robust a la introducció de nous controls. De l’altre, l’efecte estimat d’aquesta variable, mantenint la resta de variables constants, és clarament inferior a aquell observat per a les eleccions municipals. Per al model complet, l’efecte marginal estimat equival a un descens de la participació en 1,2% punts percentuals, per a cada 1.000 habitants que s’afegeixen al municipi; mentre l’efecte a les eleccions municipals era equivalent a una reducció del 2,9%.

Pel que fa als controls del model final, observem un manteniment general dels efectes observats en el model de regressió per a les eleccions municipals (és a dir, una relació inversa entre la grandària “en origen” de la població i la participació electoral; i un nivell de participació substancialment inferior a la comarca del Garraf). No obstant, cal destacar algunes diferències substancials. En primer lloc, els municipis considerats “petits” en origen (pertanyents al segon quartil de la distribució de grandària) presenten una diferència en el percentatge de vot estimat similar a la dels municipis més grans, mantenint la resta de factors constants (l’efecte estimat per als municipis més grans és de -4,3% en la participació, mentre aquest és de -4,9% per als municipis petits, respecte la categoria de referència). En segon lloc, la comarca del Baix Penedès també presenta diferències significatives en quant al vot a les eleccions autonòmiques, respecte l’Alt Penedès (-3,55%, significativa al nivell del 5%).

Taula 3: Regressió OLS multivariant, participació a les eleccions autonòmiques

Regressió OLS multivariant. Variable depenent: participació electoral, eleccions autonòmiques									
Hipòtesi: creixement poblacional (model 1)	1er model	2on model	3er model	4t model	Hipòtesi: votant diferencial (model 2)	1er model	2on model	3er model	4t model
Carvi població (absoluts)	-0.0018***	-0.0016***	-0.0027***	-0.0012**	Proporció nascuts Estat Espanyol (fora Catalunya)	-0.6239***	-0.6722***	-0.5289***	-0.4266***
Eleccions 1992		-6.1297***	-4.5937***	-5.2876***	Eleccions 1995		4.8723***	5.8197**	4.9226*
Eleccions 1995		-0.5354	0.4676	-0.4376	Eleccions 1999		0.9047	22.910	-18.405
Eleccions 1999		-3.3375**	-2.9540*	-57.347	Eleccions 2003		2.1837*	8.2140***	46.371
Eleccions 2003		-0.7696	-10.537	-31.148	Eleccions 2006		-7.2783***	46.660	-0.6953
Eleccions 2006		-8.6190***	-9.5676***	-13.1675***	Proporció*Eleccions 1995			-0.0458	-0.0319
Carvi Població*Eleccions 1992			-0.0022	-0.0013	Proporció*Eleccions 1999			-0.0649	-0.0656
Carvi Població*Eleccions 1995			(omitted)	(omitted)	Proporció*Eleccions 2003			-0.3021**	-0.3311**
Carvi Població*Eleccions 1999			0.0008	0.0000	Proporció*Eleccions 2006			-0.6462***	-0.6672***
Carvi Població*Eleccions 2003			0.0013*	0.0004	Municipis petits (origen)				-4.0573***
Carvi Població*Eleccions 2006			0.0015**	0.0007	Municipis grans (origen)				-3.6573***
Municipis petits (origen)				-4.9463***	Municipis més grans (origen)				-3.4820***
Municipis grans (origen)				-3.7622***	Proporció d'homes				-0.3463**
Municipis més grans (origen)				-4.3170***	Proporció de dones				(omitted)
Proporció d'homes				-0.7925***	Proporció: 0-14 anys				0.0700
Proporció de dones				(omitted)	Proporció: 15-64 anys				-0.1777
Proporció: 0-14 anys				0.0240	Proporció: 65 anys				-0.1548
Proporció: 15-64 anys				-0.5824	Sense estudis, primària o no acabada secundària				14.812
Proporció: 65 anys				0.1374	Estudis secundaris o superiors				15.949
Sense estudis, primària o no acabada secundària				18.671	Baix Penedès				-0.3335
Estudis secundaris o superiors				19.362	Garraf				-7.1512***
Baix Penedès				-3.5468***	Constant	78.1209***	78.9380***	75.9713***	-412.648
Garraf				-7.0554***	N observacions	235	235	235	235
Constant	68.8987***	71.9149***	71.9149***	-351.137	R-quadrat	0.3595	0.5629	0.6001	0.6827
N observacions	282	282	282	282	R-quadrat (ajustat)	0.3568	0.5534	0.5841	0.6530
R-quadrat	0.2386	0.3635	0.3926	0.6072	Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01				
R-quadrat (ajustat)	0.2359	0.3496	0.3701	0.5755					
Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01									

El segon model té per objectiu avaluar l'impacte del votant diferencial en la participació a les eleccions autonòmiques, validant o rebutjant aquesta. En particular, esperem que l'efecte d'aquest fenomen per a les eleccions autonòmiques sigui especialment important, d'acord amb la tesi del votant diferencial exposada al marc teòric. Els resultats del model, en aquest sentit, segueixen la direcció esperada, de tal manera que l'indicador emprat per mesurar l'efecte derivat del votant diferencial (proporció d'individus nascuts a una altra comunitat autònoma de l'Estat Espanyol) és altament significatiu (nivell del 1%), i el seu efecte marginal sobre la variable depenent és substancial (per al model final, s'estima que un increment percentual en el percentatge d'individus nascuts a una altra comunitat autònoma condueix a una reducció del 0,427% en la participació per a les eleccions autonòmiques. A més a més, els efectes d'interacció apunten cap a un reforçament de la relació negativa entre la presència del votant diferencial i la participació electoral, per a les últimes convocatòries. Pel que fa als controls de grandària original de la població, comarca i factors socio-demogràfics, aquests apunten cap a la mateixa direcció que els models per a les eleccions locals, si bé l'efecte de la grandària "en origen" de la població és invers a l'esperat (més negatiu en municipis petits, menys negatiu en municipis grans).

Per tal de percebre amb major claredat l'efecte de la presència del votant diferencial sobre la participació electoral, tornem a requerir el model complet, aquest cop amb errors estandarditzats robustos i coeficients estandarditzats (beta). En aquesta versió del model final, cal tenir en compte que s'elimina l'efecte derivat de la presència de

doncs, per problemes de multicolinearietat. Observem que l'efecte marginal derivat del votant diferencial es troba entre els més importants del model, de manera que el creixement en una desviació estàndard d'aquesta variable condueix a un descens en 0,41 desviacions estàndard en la participació electoral. Tal efecte només és superat per la interacció entre la variable independent i el control per a les eleccions de 2006, apuntant a un reforçament de l'efecte del votant diferencial per aquella convocatòria.

Taula 4: Regressió OLS multivariant sobre participació en eleccions autonòmiques, coeficients estandarditzats

Regressió OLS multivariant. Variable dependent: participació a les eleccions autonòmiques (model final)	T estadístic	P>t	Coefficients estandarditzats
Proporció nascuts Estat Espanyol (fora Catalunya)	-3.50	0.001	-.4099607
Eleccions 1995	1.69	0.092	.2201646
Eleccions 1999	-0.45	0.657	-.0823165
Eleccions 2003	1.13	0.258	.2073934
Eleccions 2006	-0.17	0.868	-.0310988
Proporció*Eleccions 1995	-0.24	0.807	-.0331228
Proporció*Eleccions 1999	-0.53	0.594	-.0656436
Proporció*Eleccions 2003	-2.16	0.032	-.3126136
Proporció*Eleccions 2006	-4.10	0.000	-.5724914
Municipis petits (origen)	-3.52	0.001	-.1978139
Municipis grans (origen)	-3.31	0.001	-.173143
Municipis més grans (origen)	-2.93	0.004	-.1697632
Proporció d'homes	-1.47	0.142	-.0897075
Proporció: 0-14 anys	0.11	0.916	.0191023
Proporció: 15-64 anys	-0.25	0.806	-.0689899
Proporció: 65 anys	-0.22	0.826	-.0755832
Sense estudis, primària o no acabada secundària	1.00	0.320	3.295838
Estudis secundaris o superiors	1.08	0.282	3.586876
Baix Penedès	-0.28	0.777	-.017055
Garraf	-4.83	0.000	-.266831
Constant	-0.25	0.800	.
N observacions	235		
R-quadrat	0.6827		
Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01			

Eleccions generals

Per últim, estudiem l'impacte del creixement poblacional i el votant diferencial per a les eleccions generals. En un primer model, observem l'efecte del creixement poblacional sobre les eleccions generals. El model segueix les especificacions observades en els anteriors dissenys. D'acord amb la primer hipòtesi, observem que l'efecte del canvi poblacional és significatiu, robust a la introducció de nous controls (en concret, només es redueix la seva significació, del 1% al 5%, quan introduïm controls per grandària original de la població, comarca i característiques socio-demogràfiques del municipi). Tot i això, l'efecte derivat del creixement poblacional tan sols arriba a un terç de l'estimat per a les eleccions municipals, per al model complet, fet que es pot explicar si assumim que les xarxes socials resulten ser un factor més important a l'hora de mantenir el vot a les eleccions municipals; mentre la pèrdua de capital social pot ser compensada per efecte dels mitjans de comunicació.

Els efectes d'interacció entre aquesta variable i les convocatòries electorals apunten a una compensació de l'efecte derivat del creixement poblacional per a la convocatòria de 2008, fet que es podria entendre per al context de l'última convocatòria d'eleccions generals. Aquests resultats ens porten a concloure que, en tot cas, l'efecte del creixement poblacional és feble, de manera que la primera hipòtesi només es pot validar amb una certa cautela.

Pel que fa als controls del model, apareixen algunes diferències substancials. D'una banda, l'efecte estimat d'ésser un municipi petit és major que el corresponent als municipis més grans (la diferència entre municipis petits i la categoria de referència – més petits- és del -3,84%, mentre la diferència corresponent per als municipis més grans es limita a -2,42%). De l'altre, els controls per nivell formatiu són significatius, amb efecte positiu sobre la variable dependent.

Per últim, incloem un model de regressió lineal per a avaluar l'impacte del votant diferencial sobre la participació a les eleccions generals. D'acord amb les nostres hipòtesis, no hauríem d'esperar un efecte substancial d'aquesta variable en la participació per aquesta convocatòria, ja que esperem que l'impacte del votant diferencial se centri en les eleccions autonòmiques. Tal i com esperàvem, observem que l'efecte derivat del percentatge d'individus nascuts a una altra Comunitat Autònoma es debilita fins a deixar de ser significatiu, a mesura que introduïm controls al model. Més enllà de l'efecte marginal generat per la proporció de possibles votants diferencials, però, els coeficients d'interacció entre aquesta variable i les diferents conteses d'eleccions autonòmiques ens impedeixen rebutjar en ple la hipòtesi del votant diferencial. Els coeficients d'interacció apunten cap a un efecte negatiu del votant diferencial en la participació per a les últimes eleccions autonòmiques. Ara bé, el fet que l'efecte marginal derivat de la contesa electoral de 2004 sigui altament significatiu (i tingui una influència molt substancial sobre la participació municipal, de més de 11 punts percentuals) també podria indicar que la participació en aquesta convocatòria està massa lligada a factors conjunturals com per inferir cap efecte del votant diferencial.

Taula 5: Regressió OLS multivariant, participació a les eleccions generals

Regressió OLS multivariant. Variable depenent: participació electoral, eleccions generals									
Hipòtesi: creixement poblacional (model 1)	1er model	2on model	3er model	4t model	Hipòtesi: votant diferencial (model 2)	1er model	2on model	3er model	4t model
Canvi població (absoluts)	-0.0005***	-0.0008***	-0.0013***	-0.0011**	Proporció nascuts Estat Espanyol (fora Catalunya)	-0.2410***	-0.2440***	-0.1268*	-0.0996
Eleccions 1989		-2.4196**	-1.8228*	-10.156	Eleccions 1996		9.5745***	11.1052***	10.8122***
Eleccions 1996		7.6573***	8.1127***	8.4137***	Eleccions 2000		-0.5818	31.111	0.9185
Eleccions 2000		-1.9729**	-13.627	-36.643	Eleccions 2004		9.0648***	13.6710***	11.4545***
Eleccions 2004		8.3508***	8.2632***	5.8535*	Eleccions 2008		1.8586*	6.9695***	16.154
Eleccions 2008		2.0122**	13.381	-39.279	Proporció*Eleccions 1996			-0.0739	-0.0668
Canvi població*Eleccions 1989			-0.0029*	-0.0023	Proporció*Eleccions 2000			-0.1801*	-0.1907**
Canvi població*Eleccions 1996			(omitted)	(omitted)	Proporció*Eleccions 2004			-0.2332**	-0.2586**
Canvi població*Eleccions 2000			0.0001	-0.0002	Proporció*Eleccions 2008			-0.2769**	-0.2681**
Canvi població*Eleccions 2004			0.0006	0.0005	Municipis petits (origen)				-3.8953***
Canvi població*Eleccions 2008			0.0009*	0.0008*	Municipis grans (origen)				-3.3919***
Municipis petits (origen)				-3.8378***	Municipis més grans (origen)				-3.2335***
Municipis grans (origen)				-3.2780***	Proporció de homes				-0.1880
Municipis més grans (origen)				-2.4206***	Proporció de dones				(omitted)
Proporció de homes				26.742	Proporció: 0-14 anys				0.6273
Proporció de dones				31.297	Proporció: 15-64 anys				0.4792
Proporció: 0-14 anys				0.7074	Proporció: 65 anys				0.3940
Proporció: 15-64 anys				0.3302	Sense estudis, primària o no acabada secundària				2.4130**
Proporció: 65 anys				0.5289	Estudis secundaris o superiors				2.4756**
Sense estudis, primària o no acabada secundària				2.4604**	Baix Penedès				-0.4906
Estudis secundaris o superiors				2.5536**	Garraf				-3.2094**
Baix Penedès				-1.4329**	Constant	78.2952***	74.3695***	71.9436***	-2.067.109
Garraf				-2.6610**	N observacions	235	235	235	235
Constant	73.8803***	71.8723***	71.8723***	-505.8042	R-quadrat	0.0946	0.5388	0.5541	0.6383
N observacions	282	282	282	282	R-quadrat (ajustat)	0.0907	0.5287	0.5363	0.6045
R-quadrat	0.0365	0.4747	0.4944	0.5982	Significació: * p<.1; ** p<.05; *** p<.01				
R-quadrat (ajustat)	0.0331	0.4633	0.4757	0.5641					

En conseqüència, concloem que la nostra hipòtesi en referència a l'efecte del votant diferencial no es pot confirmar, ja que els resultats no mostren de forma clara que aquest efecte afavoreixi o penalitzi la participació a les eleccions generals. Pel que fa als controls del model, els resultats apunten a una relació similar a l'observada per a les eleccions autonòmiques, entre la grandària "original" de la població i la participació; així com a un efecte positiu en la participació per als controls sobre nivell formatiu.

6. CONCLUSIONS

L'objectiu d'aquest estudi és indagar en els factors que afecten la participació electoral a les comarques de l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf. Aquesta delimitació es deu a l'àmbit natural d'estudi de l'entitat acadèmica de la que formem part (Institut d'Estudis Penedesencs), com a secció de Ciències Socials.

Dins d'aquesta línia de recerca, el nostre estudi ha partit de la literatura existent sobre les teories del capital social i el votant diferencial, amb el propòsit de posar a prova la validesa d'aquestes teories en el cas penedesenc. Pensem que analitzar l'evolució de la participació electoral i la *desafecció política* des del prisma d'aquesta literatura pot ajudar a contribuir, substancialment, al coneixement dels factors estructurals que poden condicionar la participació electoral en el món local. En relació a aquest punt, el marc teòric emprat ens pot ajudar a observar l'existència de variables estructurals "particulars" de certs territoris, que arribin a condicionar poderosament la participació

electoral. I, al mateix temps, els resultats obtinguts en l'anàlisi empíric poden revelar matisos en les relacions hipotetitzades, de gran interès a nivell local i general.

En relació a l'objectiu d'aquest treball, els resultats obtinguts en l'anàlisi empíric han confirmat bona part de les nostres hipòtesis, si bé hem de ser cautelosos a l'hora d'interpretar la validesa de la nostra troballa, degut a les limitacions inherents a la base de dades emprada (estadístiques del padró i el cens recollides a l'Idescat).

En primer lloc, la hipòtesi del creixement demogràfic es confirma per a pràcticament totes les convocatòries, si bé cal indicar que és en les eleccions municipals on el seu impacte és més significatiu, portant a una reducció substancial en els nivells de participació per aquest tipus d'elecció. Tals resultats són fàcils d'entendre, si partim de la teoria del capital social. En general, el capital social és concebut com una eina molt poderosa per a facilitar l'organització i expressió de demandes polítiques, de manera que l'accelerat creixement demogràfic que els municipis penedesencs varen experimentar durant les últimes dècades pot haver contribuït a debilitar la capacitat de les xarxes socials per a organitzar les demandes polítiques de la població, a totes les convocatòries. Ara bé, com és que l'efecte del creixement poblacional és substancialment més negatiu en el cas de les eleccions municipals? En activitats comunitàries d'àmbit local com les eleccions municipals, la importància de les xarxes socials pot ser superior, en absència de *mass media* capaços de difondre el missatge dels candidats al conjunt de la població. Per tant, si el creixement poblacional ha debilitat el pes de les xarxes socials que vertebraven la vida comunitària dels municipis penedesencs, podem inferir que la pèrdua d'aquest capital social contribuiria a reduir la participació en les eleccions locals, en major mesura que per a les altres convocatòries electorals.

En segon lloc, també es confirma la hipòtesi del votant diferencial per a les eleccions autonòmiques. La major presència d'individus nascuts en altres territoris de l'Estat Espanyol sembla anar associada d'un descens substancial en la participació a les eleccions autonòmiques, i aquesta relació es mostra robusta a la introducció de controls al model multivariant. Al mateix temps, les nostres expectatives també es confirmen per a les eleccions generals, de manera que l'efecte d'aquesta variable desapareix ràpidament a mesura que introduïm nous controls al model; i els efectes derivats de les diferents convocatòries d'eleccions generals apunten cap a una major importància dels factors conjunturals, essent especialment pronunciat l'efecte marginal per a les eleccions de 2004 (eleccions caracteritzades per un nivell de participació particularment elevat). El cas de les eleccions municipals, però, té un cert interès, per les seves particularitats. Si bé l'efecte marginal derivat de la presència de possibles

“votants diferencials” desapareix amb la introducció de controls per característiques sociodemogràfiques al model complert, el fet que la interacció entre aquesta variable i els controls per a les últimes conteses electorals (1999, 2003, 2007) indiqui una associació negativa, en certes ocasions de gran impacte (per exemple, a les convocatòries municipals de 2003 i 2007), apunta a un efecte important de la tesi del votant diferencial durant els últims anys. A més a més, a diferència de les eleccions generals, aquesta associació no es veu contrarestada per l'efecte marginal derivat de cap convocatòria particular. De forma provisional, podem oferir dos possibles explicacions per aquesta evolució negativa: d'una banda, podria venir causat per a una tendència “estructural” en el comportament electoral del votant diferencial, caracteritzada pel continu descens en la participació dels individus nascuts a altres Comunitats Autònomes; de l'altre, es podria deure a que determinats factors conjunturals a nivell de la política catalana, que hagin propiciat l'abstencionisme del votant diferencial al tombant de segle. Degut al caràcter quantitatiu d'aquest estudi, no podem analitzar més profundament les raons darrere aquest descens en la participació electoral del votant diferencial, per a les eleccions municipals; però esperem que aquesta troballa motivi la realització d'estudis posteriors, que permetin indagar més a fons en la relació entre el votant diferencial i la participació a nivell municipal.

En conclusió, pensem que aquest estudi pot representar una aportació de valor a la literatura per diversos motius. En primer lloc, a nivell local i territorial, pensem que les troballes de la nostra recerca poden ajudar a aprofundir en el coneixement de que es disposa sobre els factors “estructurals” de la participació electoral. D'una banda, observem com un determinant “universal” de la participació en activitats comunitàries, el capital social, és rellevant per explicar el vot, en especial si parlem d'eleccions municipals. De l'altre, confirmem la rellevància d'un factor més circumscrit en el territori català i penedesenc, com és cas del “votant diferencial”. Aquest esdevé essencial per explicar el descens experimentat en les eleccions autonòmiques al territori penedesenc. Els nostres resultats confirmen la hipòtesi de que l'arribada de població provinent d'altres Comunitats Autònomes de l'Estat Espanyol al territori penedesenc ha contribuït al descens de la participació en aquestes comarques. Tot i això, aquests resultats s'han d'interpretar amb certa cautela, per les limitacions derivades de treballar amb macro-dades. En segon lloc, certs resultats particulars apareixen, com a derivació de la nostra recerca principal. És aquest el cas de l'efecte, substancialment superior, del creixement poblacional, en les eleccions municipals; o la relació entre el pes de la població immigrada d'altres Comunitats Autònomes i el vot per a les eleccions municipals. Un altre resultat, que apareix contínuament en tots els models,

és l'efecte negatiu de la pertinença a la comarca del Garraf, el qual no podem investigar a fons en aquesta recerca, però podria venir causat per dinàmiques pròpies de la comarca.

Per tant, pensem que la generació de nous estudis replicant els resultats d'aquest article en el futur; o l'elaboració de recerca qualitativa en l'àmbit, podrien ajudar a millorar el coneixement sobre els determinants "estructurals" de la participació electoral en un àmbit tant particular com el Penedesenc, o en d'altres territoris de Catalunya. Al mateix temps, també creiem que els resultats d'aquest estudi ofereixen noves qüestions, sobre les quals seria interessant realitzar nova recerca. És el cas de l'associació, de caire més particular, que s'observa entre el creixement poblacional i la participació a les eleccions municipals; i el votant diferencial i la participació en eleccions municipals; i la participació, sempre inferior, observada al Garraf.

Bibliografia

Almond, G; i Verba, S.; *La cultura cívica*, Buenos aires: Ed. Euroamérica (e.o; 1963).

Anduiza, E. i Bosch, A.; *Comportamiento Político y Electoral*. Ariel, Madrid, 2004.

Barnes, S. i M. Kaase (eds.) *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. London: Sage; 1979.

Boix, C.; Clara R. 2000. "Las bases sociales y políticas de la abstención en las elecciones generales españolas: recursos individuales, movilización estratégica e instituciones electorales". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 90.

Boix, C.; Posner, D. 2000. "Capital Social y Democracia". *Revista Española de Ciencia Política*, vol.1, núm.2, pp.159-185.

Coleman, J.: *"Foundations of Social Theory"*. Cambridge (Mass), 1990.

Font, J. 1992: "La abstención en las grandes ciudades, Madrid y Barcelona" *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 58.

Font, J. 1995. "La abstención electoral en España: certezas e interrogantes". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 71-72.

Justel, M. 1991; *Edad i cultura política*, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 38-92 pp. 57-96, Universidad Complutense de Madrid.

Justel, M. 1995; *La abstención electoral en España. 1977-1993*, Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

Kaase, M., y Newton, K.; *Beliefs in government, Volume five*, Oxford University Press: England; 1995.

Montero, J. R; i Torcal, M. 1990; *Voters and citizens in a new democracy: some Trend Data on Political Attitudes in Spain*, International Journal of Public Opinion Research, 2:116-140.

Pallarés, F., M.Fraile y C.Riba. 2007: "Variables socioestructurales y comportamiento electoral en las elecciones generales españolas: una perspectiva evolutiva 1979-2000". Revista de Estudios Políticos, 135.

Putnam, R. D et al.; *Making democracy work: civic traditions in modern italy*, Princeton University Press, cop.1993.

Putnam, R. D.; *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*, New York: Simon and Schuster; 2000.

Riba, C. 2000: "Voto dual y abstención diferencial" a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 91.

Torcal, M; Montero, J. R; Teorell, J. 2006; *La participación política de los españoles: dimensiones y niveles*, Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

Verba i Nie; *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper & Row; 1972.

Verba, Nie i Kim; *Participation and Political Equality: a seven-nation comparison*. University of Chicago Press; 1978.